

■ Μάχες και Ναυμαχίες της Ελληνικής Έπανάστασεως

Τὸ Βασιλάδι, ἡ Μάχη τοῦ Ντολμᾶ καὶ ἡ τουρκικὴ εἰσβολὴ στὸ Αἰτωλικό*

† 25η Φεβρουαρίου-1η Μαρτίου 1826

Ἡ ἡρωϊκὴ ἀντίσταση καὶ ἡ θυσία τῶν ἐλληνικῶν δυνάμεων

Ο **Ντολμᾶς** (ἢ Ντουλμᾶς ἢ Τολμᾶς) εἶναι ἀκατοίκητη, λασπώδης νησίδα στὸν Πατραϊκὸ κόλπο. Εὐρίσκεται στὸ τέλος τῆς Λιμνοθάλασσης Μεσολογγίου καὶ στὴν ἀρχὴ αὐτῆς τοῦ Αἰτωλικοῦ.

Ἡ νησίδα διαδραμάτισε σημαντικὸ ρόλο στὴν πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου τὸ 1826. **Ἦ**ταν ὀχυρωμένη καὶ ἀποτελοῦσε τμῆμα τῆς ἄμυνας τοῦ Μεσολογγίου.

Ὅσο κρατοῦσε ἡ πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ, οἱ ἀμυνόμενοι Ἕλληνες εἶχαν ὀχυρώσει ὅλα τὰ νησιά τῆς λιμνοθάλασσης, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσουν μὲ καλύτερο τρόπο τὴν ἀντίσταση στὶς τουρκικὲς ἐπιθέσεις.

Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1826, οἱ ἐνωμένες δυνάμεις τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ἰμπραήμ ἀπεφάσισαν, ὡς ἓνα πρῶτο βῆμα γιὰ νὰ σφίξουν περισσότερο τὸν κλοιὸ στὶς δύο πολιτεῖες, νὰ καταλάβουν τὸ Βασιλάδι, ἓνα σημαντικὸ προπύργιο γιὰ τὴν ἄμυνα τοῦ Μεσολογγίου, καὶ τὸ νησάκι Ντολμᾶς, τὸ ὁποῖο ἔστεκε στήριγμα γιὰ τὸ Αἰτωλικό καὶ τὸ ὑπεράσπιζε ὁ Γρηγόρης Λιακα-

τᾶς μὲ 300 λεβέντες ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸ καὶ τὴν εὐρύτερη περιοχή τοῦ Ἀσπροποτάμου.

* * *

Τὸ πρωῒ τῆς 25ης Φεβρουαρίου σαράντα ἐχθρικά πλοιάρια, μὲ 30 στρατιῶτες τὸ καθένα, ξεκίνησαν ἀπὸ τὶς Ἀλυκές, ταυτόχρονα μὲ 20 λέμβους, τὶς ὁποῖες εἶχαν κατεβάσει οἱ φρεγάτες τοῦ μουσουλμανικοῦ στόλου. **Κινήθηκαν** πρὸς τὸ Βασιλάδι, ὅπου ἐπιχείρησαν διαδοχικὲς ἐπιθέσεις, ἀλλὰ ἀποκρούσθηκαν ἀπὸ τὰ 14 κανόνια καὶ τοὺς 80 στρατιῶτες τοῦ Σπύρου Πεταλούδη, ὑπευθύνου γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς βραχονησίδος.

Μία ἀπροσεξία ὅμως τοῦ δεκάχρονου (!) υἱοῦ τοῦ Παπαλουκά, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν πυριτιδαποθήκη τοῦ ὄχυροῦ ἐμοίραζε φυσέκια στοὺς Ἀγωνιστές, προκάλεσε μία ἔκρηξη. **Σκοτώθηκαν** ἀκαριαῖα ἑννέα ἀμυνόμενοι καὶ κατεστράφηκαν ὅλα τὰ πυρομαχικά. **Μετὰ** ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό, ἡ ἐξέλιξη τῆς μάχης ἦταν προδιαγεγραμμένη...:

*«Τότε, ἀφοῦ κοντεύανε νὰ σωθοῦν καὶ τὰ φυσέκια πὸν κάθε παλικάρι εἶχε ἀπάνου του, ἄφησαν τὸ νησάκι καὶ περάσανε φανερά, ἐνῶ τ' ἀράπικα κανόνια καὶ ντουφέκια δουλεύανε μὲ λύσσα γύρω τους, καὶ βγήκανε στὸ νησι τῆς Τουρλίδας, κί' ἀπὸ 'κει περπατώντας μέσα στὸ νερὸ κί' ἀκολουθώντας ἕνα μονοπάτι κρυφὸ, τὰ Κάκαρα, γλυτώσανε στὸ Μεσολόγγι, τριάντα ὅλοι τους. **Μὰ** τὸ ἔρημο Βασιλάδι χάθηκε, κί' αὐτὸ ἦταν χαμὸς ὄχι μικρὸς γιὰ τὴ Μεγάλη Φρουρὰ» (Νικολάου Δ. Μακρῆ, Ἱστορία τοῦ Μεσολογγίου).*

Στὶς 26 Φεβρουαρίου οἱ Τοῦρκοι κατέκτησαν τὸ Βασιλάδι. **Μεταξὺ** τῶν νεκρῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Βασιλαδίου ἦταν ὁ Σπῦρος Πεταλούδης, ὁ Ἀναστάσης Παπαλουκάς, ὁ Σπῦρος Ραζῆς, ὁ Ἀσημάκης Ζορμπᾶς καὶ ὁ Ἰταλὸς φιλέλληνας Γιακουμότσι.

* * *

Γρηγόρης Λιακατάς.

Στὶς 28 Φεβρουαρίου τὸ νησι τοῦ Ντολμᾶ περικυκλώθηκε ἀπὸ ἕνα στολίσκο μὲ μικρὰ πλεούμενα, τὰ ὁποῖα εἶχαν κατασκευασθῆ ἰδικὰ γιὰ τὴν λιμνοθάλασσα, ἐνῶ ἀπὸ τὴν κοντινὴ στεριά στὴν Φοινικιά οἱ ἐχθροὶ χτυποῦσαν τοὺς πολιορκημένους μὲ κανόνια.

Τὸ νησι ὑπεράσπιζε ὁ Γρηγόρης Λιακατάς, ὁ ὁποῖος εἶχε ὀχυρωθῆ στὴν νησίδα μὲ 300 ἄνδρες ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸ καὶ 18 κανόνια, ἀγωνιζόμενος νὰ ἀνακόψει τὸν Ὄθωμανικὸ στρατό...

Η μάχη ἦταν ἄνιση. **Α**πὸ τὸ Μεσολόγγι οἱ ἡμέτεροι βλέποντες τὸν Ντολμᾶ νὰ κινδυνεύει, ἔκαναν μιὰ ἀκόμη παράτολμη ἔξοδο μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κ. Τζαβέλα, ἐπιτιθέμενοι στὸ στρατόπεδο τῶν Τούρκων, ἐλπίζοντας μὲ αὐτὸ τὸν ἀντιπερισπασμὸ νὰ τοὺς ἀναγκάσουν νὰ φύγουν ἄπρακτοι ἀπὸ τὸν Ντολμᾶ.

Ἄν καὶ ὁ ἀντιπερισπασμὸς τῶν Ἑλλήνων στὸ Μεσολόγγι ἦταν ἀπόλυτα ἐπιτυχής, καθὼς ἐσκότωσαν πλέον τῶν 500 ἐχθρῶν καὶ ἐγύρισαν πίσω μὲ πολλὰ λάφυρα, ὁ Ντολμᾶς δὲν ἄντεξε: ὁ ἀριθμὸς τῶν πολεμιστῶν τοῦ Ἱμπραήμ ἦταν ἀτέλειωτος καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐπιπταν κανονιές...

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀντιστάσεως, Στρατηγὸς Γρηγόρης Λιακατᾶς, καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ παλληκάρια του ἔπεσαν νεκροί. **Κ**άποιοι ἐλάχιστοι παλεύοντες σὰν λιοντάρια κατάφεραν νὰ γλυτώσουν καὶ νὰ καταφύγουν στὸ Αἰτωλικό.

Τρεῖς ἀγωνιστές, ἀφοῦ ἐπάλεψαν σὰν λιοντάρια κατάφεραν νὰ γλυτώσουν καί, βαριά πληγωμένοι, νὰ καταφύγουν στὸ Αἰτωλικό, ὅπου εἰδοποίησαν τοὺς κατοίκους νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως, καθὼς οἱ μουσουλμᾶνοι ἐπικέντρωναν πλέον ὅλες τους τὶς προσπάθειες γιὰ τὴν εἰσβολὴ στὸ Αἰτωλικό.

Ἔτσι, πολλοὶ Αἰτωλικιῶτες διασκορπίσθηκαν στὴν γύρω περιοχὴ γιὰ νὰ γλυτώσουν, ἐνῶ κάποιοι ἀγωνιστὲς ἔφυγαν μὲ βάρκες μέσα στὴν νύκτα.

Ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς ἀμάχους κατευθύνθηκαν πρὸς τὴν τοποθεσίαν Ψηλὴ Παναγιά, ὅπου ὅμως τὰ κλάματα τῶν μικρῶν παιδιῶν πρὸδωσαν τὸ κρησφύγετό τους καὶ οἱ Τούρκοι τοὺς σκότωσαν...

* * *

Τὴν 1η Μαρτίου τοῦ 1826 οἱ Αἰτωλικιῶτες ἔστειλαν ἀντιπροσωπεΐα μὲ λευκὴ σημαία στὸν Ἱμπραήμ, ὁ ὁποῖος δέχθηκε τὴν παράδοσι τῆς πόλεως. **Ὁ** Κιουταχῆς ἐπεκύρωσε τὴν παράδοσι μὲ τὸν ὄρο νὰ μεταφερθοῦν ἀσφαλεῖς ὅλοι οἱ Αἰτωλικιῶτες στὴν Ἄρτα καὶ ἐκεῖ νὰ τοὺς σιτίσει γιὰ ἕναν μῆνα.

Ὁὶ πρόκριτοι Τάτσης Μαγγίνας καὶ Γαλάνης Μεγαπάνος κρατήθηκαν αἰχμάλωτοι ἀπὸ τὸν Κιουταχῆ καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς ἱστορικοὺς,

Ἀναπάραστασι τῆς Μάχης.

συνεργάσθηκαν στην προσπάθεια να πείσουν τους όμογενείς τους να προσκυνήσουν τον σερασκέρη (Αρχιστράτηγο) της Ρούμελης...

Η απώλεια του Αιτωλικού απέτέλεσε βαρύνοντα πλήγμα για το πολιορκημένο Με-

σολόγγι. **Η** δὲ εἶδηση, ὅτι οἱ Τούρκοι ξεχώρισαν τὰ παιδιά καὶ τὶς νεώτερες γυναῖκες γιὰ τὰ χαρέμια τῶν πασάδων, ἐδυνάμωσαν ἔτι περισσότερο τὴν θέληση τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων γιὰ ἀντίσταση...

Προκειμένου να παραδοθῶν, ὁδηγήθηκαν στὴν ἡρωϊκὴ, τραγικὴ ἀλλὰ ἔνδοξο, Ἐξοδο τοῦ Ἀπριλίου 1826.

*Τῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων καὶ ἐνδόξως πεσόντων
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσιν,
καὶ δὴ ἐν ταῖς Μάχαις τοῦ Βασιλαδίου καὶ τοῦ Ντολμᾶ,
Αἰωνία ἡ μνήμη!*

(*) Πηγή: <https://iaitoloakarnania.gr/2017/02/to-vasiladi-imachi-toy-ntolmakai-i-toyrkiki-eisvoli-sto-etoliko/>, <https://www.aitoliko.gr/aitolikoplirofories/aitolikoistoria/maxintolmaparadosiaitolikou1826/index.html> • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

Μνημεῖο γιὰ τοὺς πεσόντες τῆς 28ης Φεβρουρίου 1826
στὸ νησάκι Ντολμᾶς στὸ Αἰτωλικό.